

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Ekklēsiastēs Solomōntos Emmetrōs Metaphrastheis

Dolscius, Paul

Lipsiæ, 1559

VD16 B 3639

Illvstrissimo Et Reverendissimo Principi Ac Domino Domino Sigismvndo,
Archiepiscopo Magdebvrgensi, Primati Germanię, Administratori
Halberstatensi, Steinensium, Pomeranię, Cassubiorum, Sclauorum, & ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69711](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69711)

ILLVSTRISSI
MO ET REVERENDIS-
SIMO PRINCIPI AC DOMINO
DOMINO SIGISMUNDO, ARCHI-
EPISCOPO MAGDEBURGENSI,
Primate Germaniæ, Administratori Hal-
berstatensi, Stetinensium, Pomeraniæ,
Cassubiorum, Sclavorum, & Crosnæ in
Silesia Duci, Burggrauio Noribergen-
si, & Principi Rugianorum,
Principi ac Domino
suo clementiss.
S. D.

Xtant Ciceronis de na-
tura Deorum libri ele-
ganter & copiose scrip-
ti, in quibus autor di-
sputationem hanc Phi-
losophicam, quam ipse
met & obscuritatis ple-
nam, & explicatu perdifficilem esse fate-
tur, in tria membra diuisam pertractat.
Primum, utrum Dij sint nec ne. Deinde
quales sint, gubernatores ne mundi, &
rerum omnium procuratores, an uero

A 2 ociosi

ociosi tantummodo eorum, quæ casu ita,
& temerè fiunt, spectatores. Postremo
utrum rebus humanis consulant, prouideantque, an uero nulla prorsus hominum
cura afficiantur, recitans uarias & pug-
nantes inter se Philosophorum opinio-
nes, quorum aliqui & esse Deos sense-
runt, & res humanas moderari, alij nul-
los omninò esse, non etiam nulli esse qui-
dem aliquos, sed res humanas negligere,
nihilque eorum quæ in mundo fiunt admi-
nistrare, sed ab omni rerum procuratio-
ne & regimine uacuos esse, non solum
arbitrati ipsi, sed etiam alijs impiè persua-
dere conati sunt. Etsi autem ut Cicero
saniorum, eorumque magnorum, & nobi-
lium Philosophorum sententiam ample-
xus, immò uero rationis lumen secutus,
uerissimis argumentis eiusmodi Epicu-
reorum deliramenta refutat, & diuinæ
prouidentiaë testimonia colligit, sumpta
primum à natura ordine, & motu corpo-
rum cœlestium, deinde ab ijs quæ terra
in usum animantium, maximè uero ho-
minum uberrima quotannis fœcundita-
te procreat, tum ab ipsa hominis fabrica-
tione & structura, tanto artificio ab ar-
chite-

chitecto & conditore rerū omnium Deo
efformata, ut ne minima quidem parti-
cula in hoc μικροκόσμῳ sit, quæ non ad cer-
tam utilitatem spectet: ita cum hoc pul-
cherrimum mundi theatrum, tum uero
alia plurima diuinæ præsentiā indicia,
mentibus humanis in prima conditione
impressa, homines non uasanos, aut pror-
sus à diabolo excæcatos conuincunt, ut
& esse Deum, & moderari omnia fatean-
tur, πάντῃ ὄντα, ἢ πάντα βλέποντα, & ut iu-
dicem omnium humanarum actionum,
& scelerum uindicem δικάζον εἰδόντα, καὶ
ἐκδικοῦ ὄμμα ἔχοντα pertimescant: tamen
cum multæ etiam in uita, ex cæ tristissimæ
sint rerum confusiones, cum similes non
raro sint bonorum malorumq̄ ærumnæ,
sitq̄ non solum ἐνδ' ἡ τὴν ἡμέραν κακὸς ἢ ἐν καὶ
ἐσθλός, sed etiam cum ἡσδὲμ miseris uter-
q̄ conflictetur, Imò uero homines deter-
rimi opibus interdum affluant, & honori-
bus atq̄ dignitate floreat, oppressis in-
terea his, quorum mores integerrimi, mi-
nimeq̄ reprehensione digni esse uiden-
tur: usu uenire solet ἡσ qui causas huma-
narum calamitatum uel ignorant pror-
sus, uel parum diligenter considerant, ut

fortunam solummodo in rebus humanis
dominari, atq; ita temere & existere om-
nia, & rursus interire censeant, epicure-
orum more se presentibus uoluptatibus,
manifesta cū turpitudine coniunctis ob-
lectantes, & deridentes alios, qui & ui-
tandus lapsus contra conscientiam, &
Deo placentia facienda esse, & factorum
hunc humanorum omnium post hanc ui-
tam iudicem futurum esse, nequaquam
προσωποληψόντα asserunt. Tales uere άφρο-
νες διεφθαρμένοι, η βδελυχθέντες εν επιτηδύμα-
σι αυτων ut Psalmus inquit, και τυφλοι τα
ωτα, τον τον ενδρ, τα τ' ομματα secundum Tra-
gœdiam, etsi omnibus temporibus per-
multi ubiq; reperiuntur, qui non paucos
suo exemplo corrumpunt: Pios tamen,
qui & causas ex cœlesti doctrina didice-
runt humanę rationi occultas, cur tot tan-
tisq; calamitatibus genus humanum ob-
noxium sit, & pœnas scelerum, etiamsi
longo tempore differantur, sine omni du-
bitatione secuturas norunt, nequaquam
illis assentiri, nec successibus malorum,
aut ærumnis bonorum, quantumuis tri-
stibus spectaculis moueri decet, ut de pro-
uidencia, & gubernatione rerum huma-
narum

narum diuina dubitent, διαπορῶντες περὶ
αὐτῆς, ἢ μεμφομένοι, quando euentus confi-
lijs non respondent, ut post pugnam Phar-
salicam accepta clade Pompeium fecisse
Plutarchus memorat: sed potius infixam
mentibus tenere futura illius δικαιοκρίσιας
expectationem, in qua euidentissimum
Deus, & perpetuum, coram sanctis ange-
lis suis, inter bonos malosque, fideles dico
& infideles, discrimen facturum, & illis
quidem promissam æternæ beatitudinis
possessionem donaturus, hos uero ut θε-
οσυγῆς, κατάρατες, ἢ βδελυκτοὺς à facie sua
repulsos in æternos cum Diabolis, Spiri-
tibus immundis & blasphemis, cruciatus
est abiecturus. Hanc salutarem, & ad ex-
uscitandos animos ad pietatem, atque ti-
morem Dei necessariam doctrinam, eti-
am hic Ecclesiastes, seu concionator Sa-
lomon in hoc suo libello, qui non minus
quam Theodreti orationes, λόγος περὶ
προνοίας inscribi debebat, præcipue tradit,
subinde eam grauissimis sententijs illu-
stratam repetens, & obiectiones eorum
refutans, qui res humanas ideo fortunæ
alex subijciunt, & ab administratione ear-
um mentem diuinam remouent, quod

sæpenumero similes bonarũ malarumq̃
actionum euentus sint, & non etiã nun-
quam improbi meliore quã boni con-
ditione, & loco esse uideantur. Adiun-
ctis dulcissimis consolationibus, quibus
pios ad opera uocationis suę exhortatur,
& languidos eosdem ad labores in ea su-
stinendos, uel cum periculis coniunctos,
uel nullam prorsus utilitatem præ se feren-
tes excitat. Et comminationibus tristissi-
mis, quibus impijs, quantumuis in hac ui-
ta potentibus, & securis, pœnas suas ine-
uitabiles prædicat. Hęc doctrina quan-
quam harum concionum quasi caput &
precipuus scopus est: tamen & multæ a-
liæ præclaræ, exq̃ insignibus figuris arti-
ficiosissime exornatæ ὑποθήκαι hic tradun-
tur, de officio boni magistratus οὐ δημοβό-
ρος, in tutela ac defensione agriculturæ,
hoc est protegendis non exhauriendis
subditorum facultatibus, de constituen-
dis iudicijs, περὶ ἐπιτελείας, & uicissim de ad-
hibenda seueritate in puniendis atroci-
bus delictis, & peccatis enormibus, de
non audiendis sycophantis, de obedi-
tia subditorum magistratui debita, de nõ
mouendis seditionibus, de patientia, de
coercen-

coercendis cupiditatibus, de frenanda
ira, de uitandis calumnijs & obtreccatio-
nibus, quibus nihil hodie usitatius est, de
beneficentia, etiam si ij quibus beneficia
praestantur nullam omnino gratiam re-
laturi esse uideantur, de uero & laudabi-
li diuitiarum usu, in declinatione sordi-
um, & uitanda, contrario his uicio, prodi-
galitate. Quarum sententiarum etsi simi-
les etiam apud Ethnicos autores, Pinda-
rum, Hesiodum, Theognin, Phocylidem,
Pythagoram, & alios inueniri non igno-
ro: tamen Salomon plus in his suis con-
cionibus docet quam illi omnes, cum no-
solum praecpta politica & oeconomica
tradat, sed ueram etiam de Deo doctri-
nam, uoce eius generi humano patefa-
ctam, no humana sapientia excogitatam
audiri praecipiat, damnans stulticiam eo-
rum, qui neglecto uerbo Dei celebra-
dis tantummodo sacrificijs, & offerendis
uictimis, cultum se illi gratum praestare
opinantur. Qua de re scriptores ethnici
ξένοι ἢ διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας secundum
Paulum, nec docuerunt, nec docere potu-
erunt quicquam. Has ob causas cum hic
libellus lectu dignissimus sit, non in-

A s gratam

gratam hanc meam ἑμμετρον eius μετὰ φρα-
σιν illis, qui studium græcarum literarum
cum pietate coniungunt, futuram confi-
do. Quam quidem ideo tuæ Cel. offerre,
& sub auspicio nominis tui, Illustriss. &
reuerendiss. Princeps in lucem mihi ede-
re uisum est, quod cum multis in locis de
officio boni magistratus autor concione
tur: tum uero initio statim harum concio-
num semetipsum Regem & Ecclesia-
sten nominans, suo exemplo te tuiq; simi-
les alios, ad Ecclesiæ & Reipub. guber-
nacula diuinitus collocatos, salutare &
laude dignos principes, & Ecclesiastici
& Politici officij commonefacit, nec mu-
nus solum regendæ magnæ hominum
multitudinis, cōseruandæq; publicæ tran-
quillitatis, sed etiam curam uobis tuendi
Ecclesias, Scholasq; commendat, in qui-
bus cœtus sint docentium & discipulorum
ueram de Deo, cultuq; illi accepto do-
ctrinam, expolis inde, & abolis omni-
bus commenticijs, & cum sinceritate di-
uinitus patefactæ ueritatis pugnantibus,
cultibus supersticiosiis & idololatricis.
Quam curam ut ab ineunte ætate ad pie-
tatis studium assuefactus, & salutari do-
ctrina

Strina à clarissimo uiro eruditione, uirtu-
te & sapientia præstanti M. Paulo, Præ-
torio excultus à tuo officio non alienam
esse agnoscis, & magna cum laude mul-
torumq; cum approbatione suscipis: ita
DEVM oro per filium suum unicum no-
strum saluatorem IESVM CHRISTVM,
ut conatus tuos pro immensa sua miseri-
cordia, ad gloriam nominis sui sempiter-
nam, adiuuet, tuamq; gubernationem nõ
solum Reipub. utilem, sed etiam Ecclesie
salutarem efficiat. Quod reliquum est re-
uerenter à t. Cels. peto, ut opellam hanc
meam, quam & uersioni harum concio-
num & elegijs de natiuitate, passione, &
resurrectione τῶ λυτρωτῶ, quasi auctarioli
& appendicis loco in fine adiectis im-
pendi, boni consulat, meq; sibi commen-
datum habeat. E Salinis tuis Saxonicis
ad ripam Salæ, Anno Virginei partus
1559.

T. Celsit.

addictissimus

Paulus Dolscius.